

3. Hoque Z. & James W. (2000), Linking Balanced Scorecard Measures to Size and Market Factors: Impact on Organizational Performance, *Journal of Management Accounting Research*, 12, 1-17.

4. Kairu E., Wafula M., Okaka O., Odera O., Akerele E. Effects of balanced scorecard on performance of firms in the service sector – *European Journal of Business and Management* Vol. 5, № 9, 2013.

5. Kaplan R. (2010), «Conceptual Foundations of the Balanced Scorecard», Harvard Press, 37 p.

6. Okwo I. M. and Marire I. M. (2012), Performance measurement in business organizations: An empirical analysis of the financial performance of some breweries in Nigeria *Research Journal of Finance and Accounting* Vol. 3, № 11, 2012, pp. 48-57.

7. Porporato M., Basade M., Arellano J. Commonality and Standardization of Balanced Scorecard's Measures across Perspectives – *Revista del Instituto Internacional de Costos*, № 2, enero/julio 2008.

8. Rigby D., Bilodeau B. *Management Tools & Trends 2013* – Bain, 2013.

9. Spraakman G. (2005), The impact of enterprise resource planning systems on management accounting: some Canadian findings and suggestions for future research.

Гембара А.І.

студент,

Львівський національний університет

імені Івана Франка

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Банківська система України перебуває у глибокій кризі, що вимагає від НБУ як регулятора монетарної сфери вжиття термінових заходів із її подолання. Розпочаті ще у 2014 році санаційні заходи, спрямовані на фінансове оздоровлення вітчизняної банківської системи, мали двоякий вплив на її стан. З одного боку, з ринку були виведені банківські установи, які не змогли нормально функціонувати в умовах нестабільної фінансової ситуації, банки з неякісними активами, неконкурентоспроможні та схемні банки. З іншого боку, жорсткі рамки, що визначив регулятор, і дещо суб'єктивні заходи, як, наприклад, порядок та обсяги рефінансування банків для підтримання їхньої ліквідності, спричинили хвилю суперечностей і сумнівів щодо правильності політики НБУ. Тому сьогодні важливо адекватно охарактеризувати стан банківської системи, визначити проблеми її функціонування, а також наслідки регуляторної діяльності НБУ.

Дослідженням проблем банківської системи та методами їх вирішення займалися такі вітчизняні фахівці та вчені як Андрущак Є.М., Аржевітін С.М., Бортніков Г.П., Євенко Т.І., Сугуняко О.А. та інші. Однак багато аспектів як теоретичного, так і практичного характеру залишаються не з'ясованими і не обґрунтованими, що підтверджує актуальність проведеного дослідження.

Станом на 01.01.16 в Україні діє 117 банків, для порівняння: на початок 2015 року функціонували 163 банківські установи. Отже, за підсумками 2015 року було визнано неплатоспроможними 45 банків, більша частина яких перебувають у стадії ліквідації, інші вже ліквідовані і ще 3 банки залишаються під наглядом тимчасової адміністрації Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО). Загалом з початку 2014 року з ринку виведено 63 банки – це більше, ніж третина банківської системи [4]. Такий метод регулювання банківського сектору сприяє оздоровленню банківської системи та одночасно його застосування є свідченням кризи. Слід зауважити, що така ситуація негативно впливає на рівень довіри до банківської системи, провокуючи відтік депозитів та зниження її ліквідності.

Сформульовані регулятором підстави для визнання банку неплатоспроможним можна систематизувати таким чином:

- 1) Недотримання економічних нормативів.
- 2) Недотримання норми обов'язкових резервів у НБУ.
- 3) Грубе порушення вимог щодо фінансового моніторингу.
- 4) Високі розриви ліквідності.
- 5) Ухилення акціонерів від підтримки банку.
- 6) Невиконання зобов'язань перед НБУ.
- 7) Незадоволення вимог клієнтів.
- 8) Невиконання програми фінансового оздоровлення.
- 9) Недотримання лімітів відкритої валютної позиції [2, с. 88].

Значною проблемою, з якою стикаються НБУ і ФГВФО є виведення активів проблемними банками ще до введення тимчасової адміністрації. Негативним фактором є те, що прийняття НБУ рішення про неплатоспроможність банку відбувається в один день, а повідомлення Фонду здійснюється наступного дня, за цей час керівництво проблемного банку має змогу здійснити низку незаконних дій для переведення коштів і запобігання їх замороженню.

Варто також згадати про проблему недокапіталізованості українських банків. Низький рівень регулятивного капіталу спричинений неготовністю власників інвестувати кошти в низькорентабельний та надмірно ризикований банківський сектор. Резерви під ризик активних операцій вичерпуються через значні та систематичні збитки системи, пов'язані з наявністю на балансах банківських установ великого обсягу неякісних активів, серед яких найбільша питома вага припадає на кредити надані пов'язаним особам. Негативна тенденція до зменшення регулятивного капіталу, що спостерігалася з початку 2014 року, продовжувалася і у 2015 році. На початок 2016 року показники регулятивного капіталу по банківській системі зросли, але про сталу позитивну тенденцію говорити ще рано (рис. 1).

Регулятивний капітал банків України в грудні 2015 року збільшився на 30.5 млрд. грн. – до 129.8 млрд. грн. Зростання відбулося за рахунок початку ліквідації двох банківських установ, регулятивний капітал яких був від'ємним («Фінанси та Кредит» і «ВБР»), а також через зростання регулятивного капіталу низки банків з іноземним капіталом. При цьому адекватність

регулятивного капіталу зросла з 8.92% до 12.31%, тобто показник нарешті почав відповідати нормативному значенню – не менше 10%.

Крім того, відбулося значне скорочення нормативу максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9), що викликано зростанням регулятивного капіталу (база для розрахунку зазначеного нормативу) та скороченням сукупної суми всіх вимог банку до пов'язаних із банком осіб та суми всіх фінансових зобов'язань, наданих банком щодо пов'язаних із ним осіб. Зменшення відбулося з 63.72% в грудні 2015 року до 31,19% станом на 01.01.16, і хоча показник перевищує своє нормативне значення – не більше 25%, варто відмітити ефективну політику НБУ щодо вирішення цієї проблеми [4].

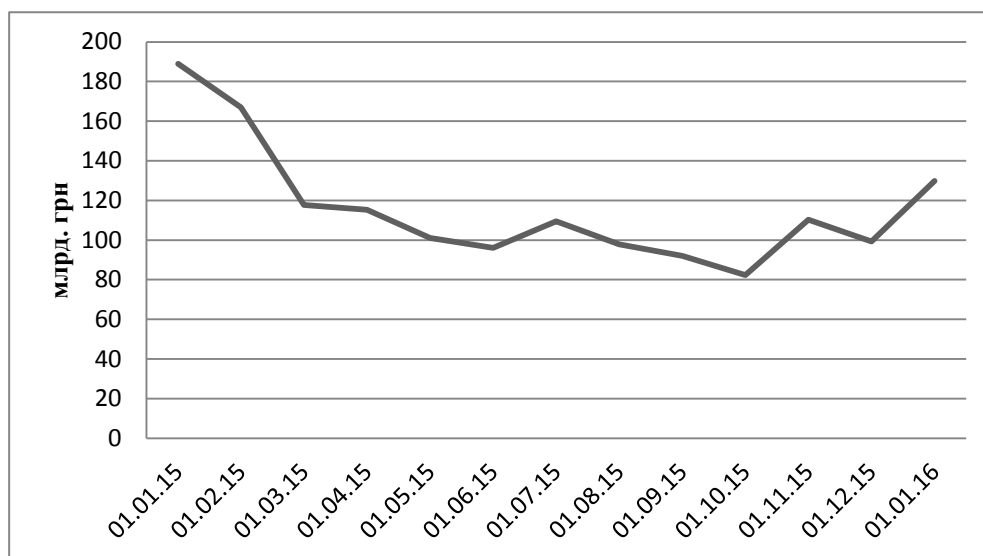

Рис. 1. Динаміка величини регулятивного капіталу у 2015 році [4]

Раніше існувала більша впевненість в надійності великих банків. Але сьогодні такої впевненості немає. Історія показала приклади гучних банкрутств, які поставили під сумнів знамениту теорію «too big to fail». Згадати тільки крах таких великих банківських установ як банк «Надра», «Дельта Банк» та банк «Фінанси і кредит». Для вітчизняної банківської системи це втрата близько 123 млрд. грн. активів, це хвиля звинувачень в бік НБУ про багатомільярдні кредити рефінансування, які тепер нікому повертати, це значне навантаження на ФГВФО, якому тепер доводиться виплачувати усі зобов'язання перед фізичними особами (у розмірі до 200 000 грн.).

Звичайно, невеликий банк не зможе обслуговувати бізнес великих корпорацій, не зможе фінансувати серйозні інфраструктурні проекти, але він має гнучкість і поворотність, чого так бракує клієнтам великих банківських установ. Тому сьогодні Національному банку України варто підтримувати діяльність невеликих банків, які є своєрідним генератором для ведення малого бізнесу та кредитування населення, що в свою чергу стимулюватиме розвиток економіки.

Характерною рисою сучасної банківської системи є істотне погіршення структури банківських балансів, зростання частки проблемних кредитів і проблемних активів в цілому. Така ситуація негативно позначається на

результатах фінансової діяльності банків, створює певні труднощі для кредиторів і позичальників, ускладнює менеджмент банку, знижує довіру населення до банківської системи [3, с. 273].

Ефективний, сучасний спосіб врегулювання проблемної заборгованості за кредитними операціями – це розроблення та реалізація банком комплексу заходів організаційного та адміністративно-правового характеру щодо повернення кредитних коштів з метою усунення можливих економічних збитків банку, а також створення відповідного центру управління та використання системного підходу до врегулювання проблемної заборгованості завдяки співпраці з діловими партнерами – консалтинговими, юридичними, колекторськими, аудиторськими, лізинговими, страховими, інвестиційними та іншими компаніями та експертами відповідних галузей [1].

Отже, банківська система України перебуває у кризовому стані, наявні проблеми банківського сектору потребують ефективних і жорстких рішень. Чи виконує Національний банк України свою функцію регулятора банківської діяльності? Певною мірою виконує: ринок залишили банки, які мали неякісні активи, а також схемні банки, які існували за рахунок відмивання грошей. Крім того, регулятор очистив ринок від неплатоспроможних банків, що втратили ліквідність, не змогли обслуговувати клієнтів, а їх акціонери не провели необхідну докапіталізацію.

З іншого боку, НБУ бракує незалежності у своїх рішеннях від МВФ, від великих банків та від інших структур, які обмежують регулятора у його самостійності. Необхідно усвідомити, що непопулярні заходи повинні бути реалізовані, адже тільки так можна ефективно здійснювати контроль та нагляд за банківською системою, але ці заходи повинні відповідати економічним інтересам держави.

Список використаних джерел:

1. Андрущак Є., Баран О. Шляхи вдосконалення управління проблемними кредитами в банках України // Формування ринкової економіки в Україні. – 2014. – Вип 31. – Частина 1. – С. 42-48.
2. Бортніков Г.П. Економічні нормативи як сигнали раннього попередження кризи в банку / [Електронний ресурс] / Г. П. Бортніков, В. А. Правотар // Наукові праці НДФІ. – 2015. – Вип. 2. – С. 84-96. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npdfi_2015_2_8
3. Євенко Т. І. Банкрутство комерційних банків: причини виникнення та шляхи запобігання / Т. І. Євенко // Інноваційна економіка. – 2013. – № 6. – С. 272-275. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2013_6_67
4. Офіційний сайт Національного банку України. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>